

סוכנת כאוס

מחתרית, פראית ומופרעת, בלתי נשלטת, יוצאת מהקווים – התערוכה הכל-נשית "מכניקת הזרמות" מדברת בשפת אחיות מורדות ועוקפת את המבט הגברי

רק לפני חודש נפלתי שדוד בפ"י "קוראת לאלה", תערוכה כל-נשית מרשימה בבית העיר בתל אביב, והנה "מכניקת הזרמות" (שם חוק ומתגרה, לשם שינוי), תערוכה כל-נשית נוספת, במסוד עירוני נוסף, מוזיאון נחום גוטמן. אפשר לומר, ולא כלי שמץ של התלהבות, ש"מכניקת הזרמות" היא המשלמה המחחרתית, הפרועה, הפרומה (וכוונת נשית יותר, אם להישען על הטקסט האוצ'רתי של מניקה לביא) של "קוראת לאלה". אלה היא תערוכה ראוונית (כקטע טוב), דקלרטיבית, נוצצת, מרפקת. "הזרמות" היא מין אחות צעיר, רה, פראית ומופרעת, בלתי נשלטת, מכריזה מבית ספר יוצאת מהקווים (ליטרלית ומטפורית) של "אלה".

זה נובע מהתמקדותה של "זר-מות" בעיקר בציון, בניגוד ל"אלה" הרב תחומית, אבל גם מהפוקוסים התמטיים השונים. קורל דביר ומיכל סבה, האוצרות הצעירות-מאוד של "אלה", מממשות מפגן מונומנטלי של נשגבות, בזמן שהאוצרת הוותיקה של "זרמות" מנכיחה בקוממיות התמקדות בתקופת הילדות ההתבגרות הנשית.

על פניו יש מקום לטעון שלביא היא פמיניסטית אולד-סקול, היפית שעדיין מוקסמת מדימויים של נשיות ארצית, פגאנית, מכשפתית, בלתי מאולפת. לא מעט פמיניסטיות עכשוויות יירטעו מהמסגור המהותני ויתייחסו אליו כשמרני ואף דכאי. נניאן ומהקרה שההוזה הפמיניסטית הראשונה שמקבלת ניימדורפ בטקסט של לביא היא לוס איריגארי ואחריה לא מאחרת לבוא קלאריסה פינקולה אסטס, מחברת "רצות עם ואבים: ארכיטיפ האשה הפראית".

חבל שבמאמצה להדגים עד כמה מתי ממש ארכיטיפ זה בעבודות בתערוכה היא לפעמים חונקת עבודות כאמצעות תיאור-יתר תיאורטי. למשל, היא מתארת את ציוריה של ענבר הורקני כמשוללים "כל עוגן להיאחו בה" והופ! פיסקה אחרי מדביקה אותה בכפייה לקלאסיקה "זן באמנות הקי"ש". לשאר האמניות היא מצמידה את אנאיס נין, הלן סיקסו, דליה רבי-קוביץ, פנלופה מהאדיסאה והיפה פייה הנרדמת. היא גם מתעלמת מדברים שנוכחים בציורים כשאינם רתיאיים לתנה (למשל ציור של אפרת רובינשטיין שעוסק באמה), או מחליטה שרירותית שהבעת הפנים של הנערה בציון "חולות" של מיכל אורגיל הוא "נבון ומתנצל". לי הוא נראה מבט שיכור או מטטול.

אבל אנחנו כבר לא שרויים בוויכוח בין-דורי. עברנו את הפמיניזם וה"מקור", וגם את הפוטט-פמיניזם

אדים מוזג המגחצים (שהם גם פדים חשמליים לכיצוע החייאה, להלן הק"ריאה "קלירו"), עשיר במפגיע. האפקט מעורר (והדגש על "ער") סכיזופניה של דחייה ומשיכה. חוסר העניין המפגיע של רובינשטיין בהשלמת החסר למטרת יצירת יופי סטנדרטי הוא מערער (והדגש על "ער"). זה מלחיץ. זה מצב חירום. זה מסוכן.

"קדושה" מצויר על משטח גלי, שובר את הקיר הרביעי המסורתי של ציור כחלון, הדמיונית שבו, ככל הנראה חשפנית במועדון, מורמות מהיבטים אל הכוכבים דרך מסגור הכות

מתוך התערוכה. אפרת רובינשטיין, The Stone Breaker, 2019. אוצר אבד

רת, מביעות אדישות, כעס, התחצפות, התחנחנות וצחוק. תווי פניהן מודגים שים ברדי-מיידס וולים כמו נצנצים או פיסות בד רשת, ועינה של אחת עשויה מעלי פלסטיק. צווארי ארבע מהן מחוברים יחדיו בשרשרת פלסטיק מוזהבת, כשחמישית ניצבת מבין חוק, סטואית, מלכותית. הווי רובינשטיין, או שכולן? המשטח הגלי המעצבן והדבקת החפצים הם אצבע לעין הצורן פה שלא לא יקבל את הקדושות במ"ת. עליו לעשות כבדת דרך אליהן. "חוצבת האבנים" מוכיח שדבר אי-ננו מקרי בכאוס הרובינשטייני, כשליפתע היא מפגינה שליטה בסגנון מודרניסטי לעילא. פלג הגוף התחתון של הדמות (סבתה של רובינשטיין שעבדה במחנה כפייה בשואה) מצדיע לפסל הכי יפה בהיסטוריה, "צורות מיוחדות של התמשכות בחלל" של הפוטוריזם אומברטו בוצ'יוני. אבל מה מוכיר לי הפלג העליון, לעזאזל? הכל ואף אחד. רובינשטיין המציאה חוליה חסרה של מודרניזם ישראלי, אוצר אבד מהאצריה שארשן של המאה ה-20.

רקפת ויג'ר עומר מציגה רצף

ועמוסות של איורים לספרי ילדים או נעורים. הבולט בהם הוא "יצר רות", ווג נערות מדלגות, חוגגות את עצמן, עושות במרחב הציבורי כשלהן, מלחיצות מישהו שנראה כחייל בכומתה שכאלו חומק מהפריים ומההשתוללות שאיננו יכול להכיל ולהגדיר.

אפרת רובינשטיין מושכת תשומת לב (ואש) כי היא מעזה להיות בעת ובעונה אחת בוגרת תואר שני בבצלאל ובהצטיינות, רדיונטית של משכן האמנים האיכותי בהרצליה וחשפנית שנאבקת בפלג הפמיניסטי שרואה בעיסוקה מקשה אחת של דכאונת, טראומה ותדעה כזבת. רובינשטיין עצמה אילו אלמנטים סגנוניים, צרניים וחומריים ימצאו את דרכם לעבודתה. הציור "Clear", וההוכרתי שעוסק באמה שנפטרה השנה, נראה כמבט ראשון כעבודה שלא הושלמה; דמותה בסגנון המנגה של רובינשטיין עצמה נראית כאילו צביעתה הופסקה באמצע וחלק מפרטיה טרם צוירו. אבל החלק העליון של הציור, שבו מיתמרם

סגנוני שמתחיל טוב: דמויות נוזל מרוחות, פניהן נמסות, לבנות כרו שוב נחצה הגבול בין הילדי לגרוע כשגיבורי הספר המאיר מחוירים מטיים ריקים, מכניסים לטרופ רע. ברוח ציוריים שמאבדים כל קוהרנטי ובמידת מה גם את הצופה, ונאספ ברגע האחרון לציור נוסף (פיתוח: מ? ב?) ובו מעיין נובע במשיחות עם של כחול-שחור מתוך אין לבן.

ציורי הדיו השחור (פה ושם) (כחול) של מיכל בקי מפגישים לם לביא בין החטא של תחתונות רק ניות הקאן-קאן של לוטרק לבנות ש הפרשות נשיות. שני הדברים נוכחי אבל יש להתמרד נגד ההדגשה שלה כי מה שהכי אפקטיבי בציורים ש בקי, וזה הולך להישמע כמו סתיון ו החמקמקות שלהם. זה בא לידי ביטוי בשפת גוף לא מופענחת, בהבעה פנים סתומות, ושוכ - גם כאן מופי טייק נוסף על "ספר ילדים" שהתחרו פן. אפשר לומר שעל הסקאלה שמתקיימת בתערוכה בין התרסה כלפן חוק לבין אחווה של יצירת שפה פנימית, סודית, בקי, מבין המשתתפו בתערוכה הווי, מסמנת את קו האמצע אצל ענבר הורקני מתקיים פען בין הרישומים בשחור לבן, שהם החויה החלשה בתערוכה (לצד הלא קוהרנטיים של ויג'ר עומר), לבין "מיכאל" רדנית, שני ציורי הצבן שהמתח בין האינטנסיביות המוקפת דת שבכניקה שלהם ("מיכאל" יותו מהודק, "דנית" ביד חופשית יותר) לנשגלותיות של שפת הגוף של הילדה המצוירים בהם מעמיד אותנו על גבול שבין קלאסיזם לרומן גרפי ולסיום, חדר הרקמה של גולי ער

מה טכנית וסגנונית העבודות מרשימות, דחוסות ואינטנסיביות כמו כל שאר התערוכה, והעובדה שמדובר בר כאן בקראפט מעצימה את אווירת האובססיה. את פערי האיכות בין מה שעובד למה שלא קשה להסביר המחות ההומוריסטיות לציורים קלאסיים, למשל גרסת הכיטיבי של עומר "להצעה" של מונק פשוט לא ער בדת. זו ל"ארוחת בוקר על הדשא" של מאנה מצוינת. האהיל נראה כמו משהו מבסטה כנחלת בנימין (לא בקטע טוב). השרפרף הרקום מטורף (בקטע טוב).

עומר אולי הותירה אותי מרגיש לא לגמרי שותף לסוה, אבל זה מאפשר לי לסכם את המתח עליו דיברתי שקיים בתערוכה הזאת, בין מבט מתקומם החוצה למבט אחותי פנימה. המתח הזה נשאר איתך כל היום, חרדר למערכת. משהו השתנה. אי אפ' שר לומר את זה על הרבה תערוכות. פ

"מכניקת הזרמות", אוצרת: מניקה לביא. מוזיאון נחום גוטמן (שמעון רוקח 21, נווה צדק, תל אביב).
ב'ה' 10:00-16:00; א' 10:00-14:00;
שבת 10:00-15:00. עד נובמבר